

Elva valla ettevõtjate seas korraldatud küsitluse kokkuvõte COVID19 tingitud eriolukorra mõjudest

Küsitlust korraldati veebi teel 21.04–29.04.2020 ning küsitlusele vastas 35 ettevõtjat erinevatest tegevusvaldkondadest.

Küsitluse eesmärk oli kaardistada, missugused on koroonaviiruse levikust tingituna väljakuulutatud eriolukorras Elva vallas ja lähipiirkonnas tegutsevate ettevõtete murekohad, milliseid toetusvõimalusi on nad kasutanud ning millist toetust nad ootavad. Samuti soovisime teada, missugused on ettevõtjate ettepanekud olukorra leevendamiseks.

Küsitluses osalenud ettevõtted/organisatsioonid/asutused tegutsevad järgmistes valdkondades:

- kaubandus;
- masinaehitus, inseneriteenused;
- meelelahutus;
- põllumajandus;
- ehitus;
- toiduainetööstus;
- õmblustööstus;
- tootmine;
- töötlev tööstus (puit);
- arboristika/metsamajandus;
- iluteenused;
- tervishoid;
- turism;
- koolitus ja konsultatsioon;
- mesindus;
- majutus;
- marja- ja taimekasvatus.

Kokkuvõte küsitluse vastustest

1. Millised on teie ettevõtte tänased peamised kriisiolukorrast tulenevad väljakutsed ja mille osas vajaksite kõige enam abi?

Peamiste väljakutsetena toodi välja klientide vähesus, mis on tingitud kehtestatud eriolukorrast. Ettevõtjatel on seoses käibe vähenemisest ning tehtud tööde eest laekumiste viibimisest tingitult keeruline maksta üüri- ja kommunaalarveid, laenumakseid ning tagada piisavad ressursid, et maksata töötajatele palka.

Samas oli vastajate seas ka ettevõtteid, kes ütlesid, et neil on tööjõu puudus, mis mõnel juhul oli seotud võõrtöölise sissetoomise piirangutega.

Väljakutsena toodi ka välja vajadus oma tooteid ja teenuseid teistes kanalites müüma hakata ning arvestada uue turu nõudluseid. Turg on muutunud ning nende trendidega peab

edukas olla sooviv ettevõtja ka tulevikus arvestama (sh veebipõhiste teenuste pakkumine ning e-poe loomine).

Oli ka neid, kes vastasid, et kriis pole nende tegevust mõjutanud. Samuti oli ettevõtteid (2), kes sooviksid olenemata kriisist laiendada.

2. Millised konkreetsed meetmed või tegevused aitaksid teie ettevõtte jaoks olukorda leevendada?

Peamiselt toodi välja, et abiks oleks maksekoormuse jt kohustuste vähendamisest/maksudest vabastamisest või nende ajatamisest ning erinevatest toetusmeetmetest (Töötukassa, Kredex jms).

Küsitluse korraldamise ajal ei olnud veel selged EAS-i turismi- ja mikroettevõtete jaoks mõeldud toetuste taotlemise tingimused, mistõttu toodi vastajate seas välja, et mikroettevõtjatele pole sobivaid toetusvõimalusi.

Mitmed ettevõtjad on saanud juba toetustest abi, üks küsitlusele vastaja tõi välja, et Maksu- ja Tolliameti suhtumine on kriisi ajal olnud paindlikum ning tavalisest liberaalsem.

Toodi välja, et ettevõtluse arendamisel on oluline valla taristu korrashoid (teed-tänavad). Tegevustena juhiti tähelepanu sellele, et valla asutused ja vallaelanikud võiksid tarbida oma valla ettevõtjate tooteid ja teenuseid.

Põllumajandusettevõtete peamine probleem on töötajate puudus, mida aitaks vastajate sõnul leevendada võortööjõu Eestisse lubamine. Puidutööstuses tuntakse puudust õpihimulistest praktikantidest.

Ka toodi välja, et vähemalt ühel ettevõttel oli küsitluse läbiviimise ajal probleeme kaitsevahendite (maskid) kättesaadavusega.

Kaks ettevõtet tõi välja, et nemad vajaksid vahendeid (sh ruume) tootmise laiendamiseks.

Olukorda aitaks leevendada mõnes valdkonnas ka see, kui tellijad maksaksid arveid võimalikult lühikeste maksetähtaegadega. Tootmisettevõtetes on oluline piisava toormevaru tekitamine (tsükkel on väga pikk), masinapargi ja tööriistade osatine uuendamine ning ümberkorraldused tootmisruumides. Vaja on säilitada väljaõppinud personal, mille puhul oleks kindlasti abiks palgahüvitis, kui praegune seisak jääb vinduma.

Vastustes pakuti välja, et abiks oleks konsultatsioonist, mis põhineks ettevõtte spetsiifikal ning aitaks kriisiolukorrast tingitud kahjudega toime tulla, sh selgitaks erinevate meetmete kasutusvõimalusi, oleks abiks avalduste täitmisel ning selgitaks, mis võimalused on ja kuidas võiks edasi liikuda.

3. Kas plaanite tulevikus riigi poolt pakutavaid toetusvõimalusi kasutada? Kui jah, siis milliseid?

Mõned vastajad on toetusvõimalusi kasutanud – eelkõige Töötukassa vahendusel, aga ka PRIA meetmeid, MES-i riigikäendusega laenu. Mitmed vastajad kavatsevad toetusi tulevikus vajadusel kasutada. Kuna küsitlusele vastamise hetkel ei olnud selged EAS-i turismi- ja mikroettevõtete toetuse täpsed tingimused, siis toovad mitmed väikeettevõtjad välja, et toona ei kvalifitseerunud ühegi meetme alla. On ka neid ettevõtjaid, kes ei soovi toetusi kasutada, sest selleks puudub vajadus.

4. Missugused on teie ettevõtte lähikuude plaanid ja tegevused? Kas olete mõelnud eriolukorrast tingituna mingisuguste alternatiivsete lahenduste või teenuste pakkumise peale?

Mõned vastanud ettevõtetest plaanivad lähikuudeks tootmist vähendada, teised toovad välja, et tooteid tuleb lähiajal müüa soodsamalt ning kasutusele võtta erinevad e-kanalid – nii müügiks kui oma toodete tutvustamiseks (näiteks Youtube).

Vastajate seas on neid, kelle ettevõttele on kriis hästi mõjunud – juurde on tulnud kliente või soovitakse tootmist lahendada, samuti on toodud välja, et nüüd ollakse paindlikumad tööde valimisel.

Mitmed ettevõtjad on suurendanud kauba kohaletoomise võimalusi ning kasutusele võtnud või arendanud veebipoodi. Paremini on läinud nendel ettevõtetel, kelle müük toimub e-kanalites.

Mõnes ettevõttes on ümber vaadatud töötajate puhkusegraafikud ning juulikuised põhipuhkused on toodud ettepoole, et hallata kulusid seoses müügi langemisega. Tuuakse välja seegi, et pikki plaane on keeruline teha, sest olukord muutub väga ruttu. On ka neid, kelle äri säilimine sõltub lähikuude olukorrast: eriolukorra pikenemine võib neile kaasa tuua olukorra, kus nad peavad oma ettevõtte ukseid sulgema.

Põllumajandussektoris toimetavad ettevõtjad peavad suurimaks väljakutseks tööjõu leidmist kohalike seast, et saak ei jääks põllule.

5. Kuidas saaks Elva vallavalitsus koos meeskonnaga teile paremini abiks olla?

Eelkõige vajatakse riigipoolset abi: toetused, koostöö Maksu-ja Tolliametiga. Omavalitsuselt oodatakse mõistvat suhtumist, ajakohase info jagamist ning konkreetseid kontakte, kelle poole küsimustega pöörduda. Oluline on koostöö Elva valla ettevõtete ja asutustega: kohaliku toodangu ja teenuste tarbimine ning tööjõu vahendamine. Väga teretulnud oleks ülevaade meie oma ettevõtetest ja nende pakutavast koos kontaktidega.

6. Kommentaarid

Lisakommentaaridena tuuakse välja mentorklubi kohtumiste jätkumise vajadust eriolukorra lõppedes ning igasuguse info jagamise ja ettevõtete koostöö edendamise vajalikkust piirkonnas.

Turismiettevõtjate küsitluse kokkuvõte

Aprill 2020

Küsitluse eesmärk oli kaardistada, missugused on koroonaviiruse levikust tingituna väljakuulutatud eriolukorras Elva vallas ja lähi piirkonnas tegutsevate turismiettevõtjate suurimad murekohad. Samuti soovisime teada, missugused on ettevõtjate ettepanekud olukorra leevendamiseks. Antud küsimustiku üldisem eesmärk oli saada põhjalikum ülevaade meie piirkonna turismiettevõtjate olukorrast ja väljakutsetest, millega silmitsi seistakse. Küsitluse vastuste põhjal saadud tagasiside on oluline info, mille abil saame lähikuudel oma ühiseid tegevusi ja sündmusi läbimõeldumalt planeerida.

Küsitluses osalenud ettevõtted

Kokku vastas aprillis korraldatud Elva valla turismiettevõtjate küsitlusele 20 turismiettevõtet/organisatsiooni/asutust, kelle hulgas 16-ne ettevõtte füüsiline tegutsemiskoht asub Elva vallas, ühe ettevõtte/asutuse tegutsemiskoht Viljandi vallas ning kolme ettevõtte/asutuse tegutsemiskoht Nõo vallas.

Küsitluses osalenud ettevõtted/organisatsioonid/asutused tegutsevadjärgmistes valdkondades:

- majutus;
  - toitlustus;
  - seminaride-, konverentside ja muude ürituste korraldamine;
  - kultuuriürituste ja muude meelelahutusürituste korraldamine;
  - aktiivsete tegevuste ja töötubade korraldamine;
  - aktiivne puhkus;
  - turismiinfo;
  - kalapüük ja töötlemine;
  - muuseum, aktiivõpe;
  - keskkonnaharidus;
  - külastuskeskus/teaduskeskus;
  - elamusturism.
-
- **Millised on ettevõtete tänased peamised kriisiolukorrast tulenevad väljakutsed ja mille osas vajaksid nad enim abi?**

Enamikel ettevõtetel puuduvad kliendid ning lähikuude broneeringud on tühistatud. Seega on lühidalt öeldes suurim väljakutse Elva piirkonna turismiettevõtjate jaoks hetkel ellu jäämine. Küsitlusest selgub, et mitmetel ettevõtetel puuduvad rahalised varud tulenevalt selleaastastest kehvadest lumeoludest ja mitmetest muudest teguritest, mistõttu jäi aasta esimese poole külaliste arv loodetust väiksemaks. Seega on suurim väljakutse pärast kriisiperioodi üleelamist saamata jäänud tulu võimalikult kiire tagasiteenimine tööjõukulude katteks.

Mitmete ettevõtete jaoks on väljakutseks töötasude maksmine ja miinimumi viidud püsikulude katmine. Mõni ettevõtte vähendas töötajate tööaega 30% võrra, mõnel ettevõttel on tulnud oma töötajad koondada. Samuti on mõned arved jäänud tasumata ning võlgu jäädud hankijatele. Kuna ürituste korraldamine on keelatud, on sellest tulenevalt tekkinud

rahalised raskused, sest mitmed kulutused on juba selle tarbeks eelnevalt tehtud. Samuti tuleb juba praegu mitmete suveürituste ära jäämisel tellijatele ettemaksud tagasi maksta, milleks tänasel hetkel kahjuks vahendid puuduvad.

Abi oleks rahalisest toetusest, kuid kahjuks on rahalised võimalused igas valdkonnas äärmiselt piiratud. Mitmed ettevõtted üritavad taotleda EASi turismi abimeetmetest toetust. Samuti toodi välja, et abi oleks reklaamikulude katmisel ning suunavate viitade paigaldamisel. Väljakutsena nimetati klientide leidmist ning nende jaoks kuvandi loomist, et meil on ohutu ja turvaline, kuna rakendatakse kõiki terviseameti seatud meetmeid. Lisaks pakub väljakutseid klientidele alternatiivsete teenuste ja puhkamisvõimaluste pakkumine.

Mõni üksik ettevõtte on tänu oma teenuste ümbermõtestamisele ning sihtgruppide laiendamisele võrreldes eelmise aasta sama ajaga majutusnäitajate poolest sarnasel tasemel või isegi paremas seisus (tänu nn koroonapagulastele).

- **Millised konkreetsete meetmed või tegevused aitaksid ettevõtete jaoks olukorda leevendada?**

Ettevõtted üritavad kasutada riigi poolt välja töötatud toetusmeetmeid (nt EAS-i toetusmeede mikroettevõtjale, töötukassa toetused jms). Kuid küsitluse vastustest selgus, et abi oleks ka riigi või kohaliku omavalitsuse kindlast tellimusest majutuse või toitlustusteenuse osas. See aitaks ettevõtete jaoks alustada käibe tekitamist. Samuti abistaks suurel määral sotsiaalmaksuvabastus. Lisaks juhiti tähelepanu sellele, et äärmiselt oluline oleks eriolukorra lõppedes välistööjõu riiki sisse lubamine, kuna kohalikku tööjõudu raskete füüsiliste tööde tegemiseks ei leia. Täiendavalt toodi välja, et võimalusel oleks ettevõtjate jaoks abiks juriidilise abi/nõustamise pakkumine selles osas, missuguseid kokkuleppeid tarnijate ja muude koostööpartneritega sõlmida.

Suur abi oleks siseturismi hoogustamise eesmärgil korraldatud aktiivne reklaam ning kriisijärgsel perioodil piirkonna promomine. Samuti tuleks juba praegu ühiselt valmistuda sügis-talviseks madalhooajaks ning panustada sel perioodil meie piirkonna võimaluste turundamisele. Abi oleks ka turismiettevõtjate reklaamimisest kohalikus vallalehes, et tõsta kohalike teadlikkust pakutavatest teenustest ning julgustada neid sel aastal kodukandis puhkama, et elavdada seeläbi kohalikku majandust.

- **Missugused on meie piirkonna turismiettevõtjate lähikuude plaanid ja tegevused? Kas on mõeldud ka mingisuguste alternatiivsete lahenduste või teenuste pakkumise peale?**

Keskendutakse pooleliolevate ehitusprojektide lõpetamisele, remonditöödele, arendustegevustele ning valmistatakse eriolukorra lõppedes uuesti külalisi vastu võtma. Mitmed ettevõtted kaaluvad lisaks põhitegevusele nn toetavate tegevuste ning lisateenuste pakkumist. Samuti on mitmed toitlustusettevõtted hakanud pakkuma toidu kaasaostmise ning kojuveoteenust.

Üks asutus plaanib sõltuvalt eriolukorrast tingitud elukorraldusele välja töötada mitmeid distantsõppe tegevusi õpilastele ning ühtlasi alustada ettevalmistusi lähiaastatel ühe suurprojekti elluviimiseks. Samuti kaaluvad ürituste korraldamisega seotud ettevõtted/asutused alternatiivina ürituste virtuaalset korraldamist.

Mõned ettevõtted keskenduvad olemasolevate teenuste arendamisele ning aktiivsemale toodete ja teenuste reklaamimisele nii sotsiaalmeedias kui ka muudes kanalites. Samuti vaadatakse ümber senised sihtrühmad ning üritatakse neid laiendada. Lisaks toodi välja ka potentsiaalse lahendusena teenuspiirkonna vahetus.

Mitmel juhul toodi välja, et kahjuks puuduvad võimalused täiendavate teenuste loomiseks ning pigem oodatakse ja vaadatakse, missugust infot tuleb Vabariigi Valitsuselt. Lisaks jäävad mõned ettevõtted kulude kokkuhoiu eesmärgil ajutiselt toimima n-ö projektipõhiselt, mis tähendab, et teenindatakse vaid ettetellitud üritusi.

- **Kuidas saaks Elva valla turismijuht koos meeskonnaga Elva piirkonna turismiettevõtjatele paremini abiks olla?**

Peamiselt toodi välja järgmised tegevused:

- Infovahetuse korraldamine sh uue infoga kursis hoidmine (erinevad riiklikud toetusvõimalused);
- turismiettevõtjate n-ö käe hoidmine;
- kohaliku turismiettevõtjate koostöövõrgustiku töös hoidmine (sh ühiste projektide väljatöötamine, uute partnerite kaasamine);
- turismiettevõtete nõustamine, uute ideede ja alternatiivsete lahenduste/teenuste/toodete väljatöötamine koostöös ettevõtjatega;
- Teavitustegevused, reklaam, turunduskampaaniad.